

Eva Kyselová

Doktorandský víkend v Brne

(Pátý mezinárodní seminář doktorských studií divadelních škol,

JAMU Brno, 2.–3. 12. 2011)

Doktorandské konferencie sa stali v poslednom období už tradíciou, okrem iného pomáhajú napríklad v upevňovaní komunikácie medzi poslucháčmi rozmanitých škôl, ale aj istému stmeleniu najmladšej generácie teatroológov. Doktorandi svoju akademickú kariéru nebilancujú, ale skôr naopak, potrebujú sa konfrontovať s okolím, prijímať podnety zvonku a aj na základe toho posúvať svoj výskum ďalej.

V tomto smere sa v našom (česko-slovenskom) prostredí stáva lídrom Brno.¹ **Mezinárodní konference doktorských studií uměleckých vysokých škol** sa stala už pravidelným bienálnym zavŕšením roka. Začiatkom decembra roku 2011 sa konal jej piaty ročník a organizátori z **divadelnej fakulty Janáčkovj akademie múzických umení** pripravili (nielen) pre účastníkov zborník všetkých príspevkov, ktoré od roku 2003 na konferencii zazneli.² Ide o zaujímavú (trochu ale oneskorenú) rekapituláciu: veľká väčšina publikovaných textov sa už pretavila do podoby dizertačných prác, alebo naopak, sa smer vtedajších poslucháčov zmenil natoľko, že s výslednou doktorskou prácou nekorešpondoval. Prirodzene, podobný osud možno čakať aj príspevky z posledného stretnutia.

Tvorcom myšlienky medzinárodného doktorandského stretávania sa je **Josef Kovalčuk**, ktorý opäť pripomenul dôležitú funkciu vzájomnej konfrontácie, neuzatvárania sa do lokálneho okruhu či dokonca vedeckého pracoviska. A z tohto hľadiska má konferencia naozaj zmysel. Aj malá vzorka dizertačných výskumov z rôznych prostredí preukáže úroveň, smerovanie či predmet záujmu umeleckého postgraduálneho štúdia, ktorý sa v mnohom líši od domáceho, v niečom ho prekonáva, v niečom inom za ním zaostáva. Ťažko ale ge-

1 Roku 2010 organizovala KDS MU v spolupráci s KDV UK hneď dve doktorandské konferencie pre študentov teatrologie a príbuzných odborov. Prvá sa pod názvom *Setkání doktorandů kateder divadelních věd* konala 22. ledna na MU v Brne, druhá pod názvom *Současné směry a trendy české teatrologie* 29.–30. října v Mikulove.

2 DROZD, David, JOCHMANOVÁ, Andrea, MILETIĆ ORUČEVIĆ, Tanja, (eds.). 2011. *Texty z mezinárodního semináře doktorských studií divadelních škol*. Brno: JAMU, 2011.

neralizovať, preto aj tento text vychádza naozaj len z toho, s čím sa jeho autorka (ako jedna z účastníkov) stretla, aby mohla na základe počutého a videneho zhodnotiť, ako to dnes vyzerá s európskymi doktorandmi divadelných škôl.

Bohatá účasť rečníkov z Brna, Prahy, Bratislavy, Gruzínska, Portugalska, Fínska, Ruska, Švédska, Holandska, Rumunska a Litvy sa doplnila o prítomnosť domácich študentov a pedagógov. **Josef Kovalčuk, Jan Roubal, Petr Oslzly** a mnohí ďalší pedagógovia hosťujúcich škôl prejavili živý záujem o najmladšiu generáciu divadelníkov. No i tak sa priestor prednáškovej sály nezaplnil úplne, okrem prednášajúcich bola účasť pomerne skromná.

Prostredie prednáškovej sály divadelnej fakulty bolo ideálnym priestorom, ako si skúsiť seriózne verejné vystupovanie. Rečnícky pult, mikrofón a veľkoplošný projektor s možnosťami multimedialnej prezentácie boli po ruke, no čo zdanlivo vyrušovalo, bola prítomnosť prísediacich. Mnohí účastníci evidentne nemajú veľa skúseností s iným ako písomným prejavom a konferencia ponúkla ideálny zdroj pre cibrenie toho ústneho.

Konferenčným jazykom sa stala angličtina a napriek očakávaniu, že v dnešnej dobe pôjde o celkom prirodzenú záležitosť, nebolo tomu tak. Niektorým príspevkom slabší prejav v cudzom jazyku príliš nepomohol a zvládnuté nebolo ani simultánne tlmočenie, ktoré muselo dodržať miestami príliš rýchle tempo rečníka, problém niekedy nastal aj počas nepripravenej diskusie.

Časovo náročný dvojdňový program konferencie sa naplnil až po okraj, osemnásť výstupov sa rozdelilo do niekoľkých blokov zavŕšených následnou diskusiou. Obsah jednotlivých blokov sa snažil o tematické prepojenie jednotlivých textov aj na základe vopred zaslaných abstraktov. Asi najviac sa v tomto smere vydaril posledný popoludňajší blok prvého dňa, venovaný príspevkom zameraným na výskum bábkového divadla. Každý z nich priniesol osobitý pohľad na bábkové divadlo ako zdroja umeleckého výskumu, či už z terminologického hľadiska, v otázke prepojenia poetiky bábkového divadla a moderného kultúrneho kontextu, alebo použitie bábkovo-objektu v arteterapii. Tento blok priniesol naozaj plodnú diskusiu a dokázal, že bábkové divadlo rozhodne nie je na okraji záujmu, ako sa zvykne obdobne premýšľať.

Podnetnými boli príspevky, ktoré okrem prečítaného príspevku prezentovali samotný výskum v praxi, čiže vo forme umeleckého prejavu. Tak to bolo pri vstupe **Lucie Repašskej** (JAMU Brno), ktorá najskôr prezentovala tzv. Work-Demo – krátke úryvky hereckého tréningu s nehercami, na základe ktorého sa snaží definovať svoje poňatie „princípov dekompozície pri výstavbe divadelného diela“. Podobne **Per Zetterfalk** zo Švédska (Dalarna University) uviedol najskôr svoj autorský dokumentárny film, venovaný režisérovi Larsovi Norénovi a jeho tvorivému procesu. Zetterfalk však nenatočil iba skúšobný proces inscenácie, jeho film sleduje aj inú rovinu, osobnú. Reflektuje Noré-

na ako tvorca, pre ktorého je osobná skúsenosť primárnou pre umelecký rast. Vo filme sa striedajú pasáže reálnych skúšok, súkromné rozhovory s režisérom, ale aj diskusie s hercami. Autor nadviazal hneď diskusiou, ktorú sám vyvolal, čo dosť rozvoľnilo atmosféru, nebolo nutné rekapitulovať a dalo sa hneď reagovať na film, cieľ autora a možné interpretácie.

Prevládali príspevky venované dejinám divadla a reflexii (vlastnej) praktickej umeleckej činnosti. Stále chýba hlbší a odvážnejší záujem o teóriu, nielen v zmysle revízie ukotvenej terminológie, či v otázke transdisciplinárneho teoretického presahu. Azda najviac sa tomu priblížil **Jan Motal** (JAMU Brno). Sleduje filmovú esej (napr. Chris Marker, Jean-Luc Godard,...) ako materiál, na ktorý sa dá nazerať cez Adornov výklad eseje alebo Heideggerove koncepty o eseji. Filmovú esej stavia do opozície voči descartovskému karteziánskeму modelu. Zdôrazňuje, že jej ambíciou nie je exaktná vedeckosť, ale reflexia vedomia a konkrétnej osobnej skúsenosti bez vymedzenia sa voči okoliu.

Našli sa aj také, ktoré sa venujú výskumu lokálnych dejín divadla, konkrétne divadelnému kontextu postsocialistických krajín a snažia sa reflektovať transformáciu divadelnej kultúry v súvislosti so zmenami spoločenskými a politickými. Napríklad **Goda Dapsyte** (Litovská hudobná a divadelná akadémia) sa zamerala na pozitívny efekt cenzúry v litovskom divadle, ktorý spočíval v hľadaní umeleckých prostriedkov vyjadrenia. Ide o tému stále neprebádanú, ktorá má čo povedať, na druhej strane však aj vzhľadom k blízkej minulosti chýba kritický odstup pri reflexii, prekonanie čierno-bieleho náhľadu na umenie v socialistickom systéme – paradoxne sa to týka aj generácie, ktorá nemá priamu osobnú skúsenosť s minulým politickým režimom, pre ktorú by objektívny ale kritický postoj mal byť samozrejmosťou.

Konferencia priniesla niekoľko záverov, okrem už zmienenej absencie teoretickej ukotvenosti stále prevažuje záujem o hereckú metódu Konstantina Sergejeviča Stanislavského, interkulturalitu Petera Brooka a antropologický rozmer divadla podľa Jerzyho Grotowského. Dokola sa tieto učenia revidujú, no pritom to neznamená, že by ako kapitoly z dejín divadla boli úplne vyčerpané. Paradoxné je, že ide o okruh pozornosti doktorandov z progresívnych krajín, ako je Švédsko, Fínsko či Portugalsko.

Takmer každý z príspevkov preukázal istú úroveň vedomostí, záujmu o tému či fundovanosť. No súčasne sa odhalili slabiny (autorkine nevynímajúc) predovšetkým v metodológii, vymedzení témy výskumu, ale i v otázke konkrétneho cieľa výskumu. Akoby prvotný záujem a nadšenie pohltili všetky ďalšie možné dôsledky, s akými sa do výskumu vstupuje. Je to dosť dôležitá a problematická súčasť doktorského štúdia, s ktorou sa potýka v podstate každý umelecký výskum. Je síce pravda, že nie je jednoduché v krátkom časovom limite a v anglickom jazyku jasne definovať zámer, no akoby (sme) sa snaži-

li o čo najzložitejšie vysvetlenia. Pritom už spomínaný Peter Brook definoval svoju tvorbu ako hľadanie najľahších odpovedí na ťažké otázky.

Milou súčasťou konferencie bola tiež pocta **Bořivojovi Srbovi** k jeho životnému jubileu. Ten sa napriek úctyhodnému veku aktívne účastnil každého konferenčného bloku, veľmi presne a vecne následne zhodnotil príspevky, nastolil zaujímavé a podnetné otázky a možný okruh problémov. Jeho záujem o doktorandské témy pôsobil ako intenzívny stimulačný prvok celej konferencie.

Škoda len, že sa konferencie nezúčastnili študenti doktorského štúdia umeleckých oborov alebo divadelných vied, ktorí sa vlastne venujú veľmi podobnému výskumu. Rozhodne by sa nemalo zabúdať na vzťah divadelnej praxe a teórie. Akoby sa chcela konferencia týmto pracoviskám, ktoré nesidlia vždy na tzv. umeleckej škole, trochu vyhnúť.

Piaty ročník brnenskej doktorandskej konferencie priniesol podstatný stret umeleckých škôl, možnosť komparácie vedeckých prístupov, prehĺbenie medziodborovej diskusie v oblasti umeleckého výskumu. Tento dialóg však začal a končil len v medziach prezentovaných príspevkov, chýbala aktívnejšia, možno workshopová alebo kolektívna forma analýzy textov – dizertačných výskumov, ktorá by mohla formulovať základné nedostatky vo výbere témy či metodológii konkrétnejšie a pre účastníkov teda prospešnejšie.